

27.9.2021

Vero-osasto

TAE 2022 veromuutosten tulonjakovaikutukset

Tähän muistioon on koottu arvioita vuoden 2022 talousarvioesityksessä mukana olevien veromuutosten tulonjakovaikutuksista. Laskenta-aineistojen otosten pienuudesta sekä muista menetelmällisistä epätarkkuutta aiheuttavista tekijöistä johtuen lukuihin tulee suhtautua suuntaa-antavina arvioina. Muistiossa on arvioitu vaikutukset vain niiden toimenpiteiden osalta, joille tulonjakovaikutuksia on mahdollista laskea. Laskelmassa on mukana seuraavat päätökset:

Tuloverotus

- Ansiotuloveroperusteiden ansiotasoindeksin mukainen 3,0 % indeksitarkistus (valtion progressiivisen tuloveroasteikon, perusvähennyksen ja työtulovähennyksen muutokset).
(-520 milj. euroa)
- Vähäpäästöisten työsuhteautojen verotusarvon määräaikainen alentaminen.
(-7 milj. euroa)
- Kotitalousvähennyksen määräaikainen kasvattaminen.
(-43 milj. euroa)
- Asuntolainojen korkojen vähennyskelpoisuuden rajaaminen.
(+ 11 milj. euroa)

Laskelmassa ei ole huomioitu kotitalousvähennyksen korottamista öljylämmityksestä luopumisen osalta, eikä muita hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi vuoden 2022 tuloveroasteikosta, tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta ehdotettuja muutoksia.

Väilinen verotus

- Tupakkaveron korotus.
(+59 milj. euroa)
- Parafiinisen dieselin verotuen pienentäminen.
(+46 milj. euroa)

Laskelmassa ei ole huomioitu täyssähköautojen verotuksen alentamista ja sitä vastaavaa ajoneuvoveron korotusta, biokaasun liikennekäytön verottamista, turpeen verottoman käytön rajan kasvattamista ja laajentamista, energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen pienentämistä, eikä lämpöpumppujen, konosalien, sähkökattiloiden ja kierrätysteollisuuden käyttämän sähkön verotukseen ehdotettavia muutoksia.

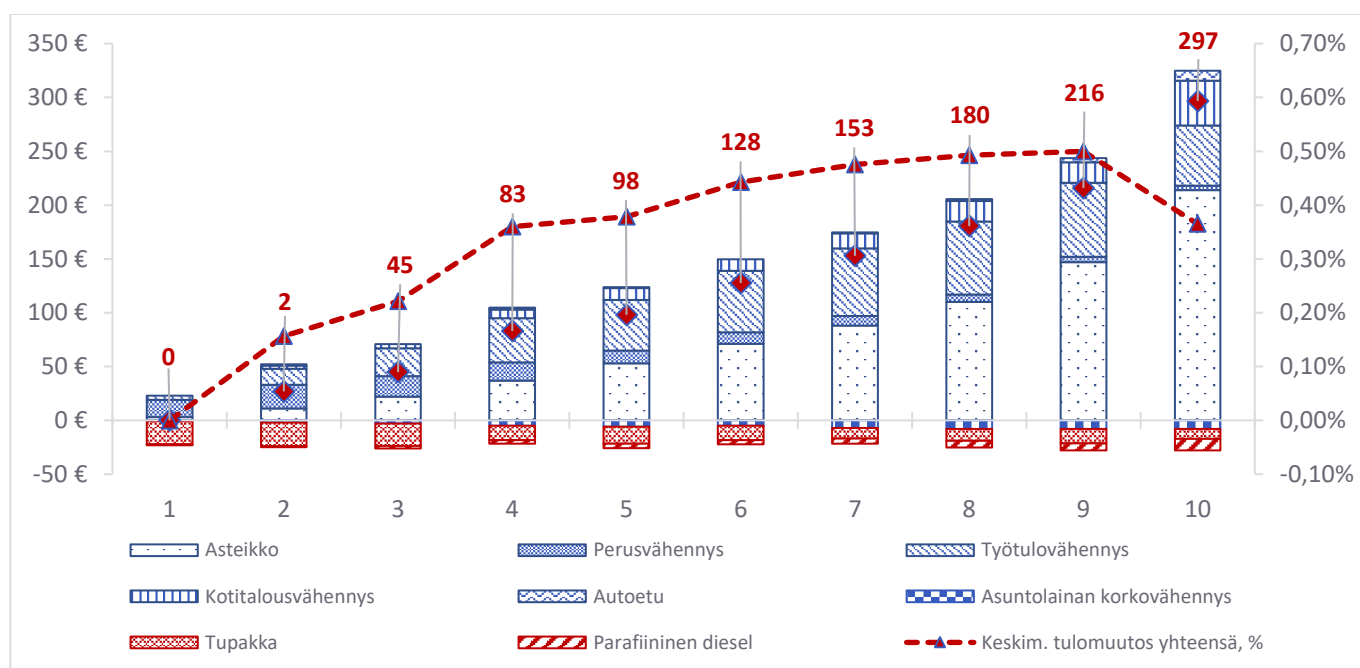
Vaikutukset tulonjakoon

Kaiken kaikkiaan vuodelle 2022 ehdotettujen veromuutosten vaikutus tuloeroihin arvioidaan vähäiseksi. Verotuksen muutosten arvioidaan kasvattavan tuloeroja hieman.

Ehdotetut veromuutokset kasvattavat käytettävissä olevia tuloja kaikissa tuloluokissa pienituloisinta kymmenystä lukuun ottamatta. Heillä käytettävissä olevien tulojen arvioidaan pysyvän ennallaan. Suurin yksittäinen vaikutus käytettävissä oleviin tuloihin on tuloveroasteikon indeksitarkistuksella. Lisäksi käytettävissä olevia tuloja kasvattaa työtulovähennyksen vastaava tarkistus ja erityisesti alemmissa tuloluokissa myös perusvähennyksen tarkistus. Muilla välittömään verotukseen tehdyillä muutoksilla on varsin pieni vaikutus käytettävissä oleviin tuloihin. Välillisen verotuksen korotuksista suurin vaikutus käytettävissä oleviin tuloihin on tupakan veronkorotuksella.

Kuviossa esitetään eriteltynä ehdotettujen muutosten keskimääräiset vaikutukset käytettävissä oleviin tuloihin desiileittäin. Palkit kuvaavat keskimääräistä käytettävissä olevan tulon muutosta euroina vuodessa (vasen pystyakseli). Katkoviiva kuvaa keskimääräistä käytettävissä olevan tulon muutosta prosentteina (oikea pystyakseli). Punaiset luvut kuvaavat muutosten yhteenlaskettua keskimääräistä euromääräistä vuosittaista vaikutusta kussakin desiilissä.

Kuvio: Muutosten vaikutukset käytettävissä oleviin tuloihin desiileittäin.

Ansiotuloverotuksen muutosten arvioidaan yhteenlaskettuna lievästi kasvattavan tuloeroja. Vaikutus on kuitenkin hyvin pieni, sillä Gini-kertoimella mitattuna tuloerojen arvioidaan kasvavan yhteensä n. 0,02 %-yksikköä. Yhteensä ansiotuloverotuksen muutokset kasvattavat käytettävissä olevia tuloja keskimäärin noin

0,45 prosenttia, alimmassa tulokymmenyksessä noin 0,18 prosenttia ja ylimmässä tulokymmenyksessä noin 0,39 prosenttia.

Ansiotuloverotuksessa perusvähennyksen korottaminen pienentää tuloeroja, kun taas valtion ansiotuloveroasteikon indeksitarkistus ja autoedun huojennus kasvattavat tuloeroja hieman. Muilla ehdotetuilla muutoksilla ei juurikaan ole tulonjakovaikutuksia.

Välillisen verotuksen muutosten arvioidaan kasvattavan tuloeroja hieman. Tupakkaveron on staattisessa tarkastelussa regressiivisimpiä valmisteveroja. Käytävissä oleviin tuloihin suhteutettuna tupakkaveron korotukset vastaavat alimmassa tulokymmenyksessä noin 0,17 prosenttia. Ylimmässä tulokymmenyksessä vastaava suhde on noin 0,01 prosenttia ja keskimäärin noin 0,05 prosenttia. Parafiinisen dieselin verotuen pienentämisen suorat tulonjakovaikutukset kohdistuvat hieman voimakkaammin keski- ja suurituloisille, mutta vaikutus käytävissä oleviin tuloihin on kokonaisuudessaan pieni, keskimäärin noin 0,01 prosenttia.

Menetelmäkuvaus

Tuloverotuksen tulonjakovaikutuksia on arvioitu Tilastokeskuksen vuoden 2016 tulonjakotilaston aineiston perusteella. Aineisto on otosmuotoinen kyselyaineisto, joka kattaa 10 210 kotitaloutta. Aineisto sisältää kuitenkin kattavasti hallinnollisia rekisteritietoja esimerkiksi verotuksesta. Aineisto on ajantasaistettu¹ vastaamaan valtiovarainministeriön kansantalousosaston talousennusteen vuoden 2022 mukaista skenaariota.

Gini-kerroin on kotitalouksien käytävissä olevien tulojen jakautumista kuvaava indikaattori, joka voi saada arvot 0 ja 100 välillä. Mitä korkeampi indikaattorin arvo on, sitä suuremmat tuloerot ovat. Jos Gini-kertoimen arvo on 100, suurituloisin tulonsaaja saa kaikki tulot. Jos Gini-kertoimen arvo on 0, kaikkien tulonsaajien tulot ovat yhtä suuret. Gini-kerroin kuvaa suhteellisia tuloeroja. Se ei muutu, jos kaikkien tulonsaajien tulot muuttuvat prosenteissa saman verran. Tuorein tuloerojen tarkastelu, jonka Tilastokeskus on tehnyt tulonjaon kokonaistilaston tiedoista, on vuodelta 2019. Tarkastelussa Gini-kertoimen arvo on 27,9, mikä on 0,2 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aiemmin.

Tulonjakotilastossa käytössä olevat desiiliryhmät eli tulokymmenykset on muodostettu jakamalla ensin kotitalouden tulot talouden kulutusyksiköillä (ns. ekvivalentit tulot²). Jokaiselle kotitalouden jäsenelle tulee sama ekvivalentti tulo. Henkilöt järjestetään tämän jälkeen tulojensa mukaiseen järjestykseen ja jaetaan kymmeneen yhtä suureen ryhmään. Jokaisessa tulokymmenyksessä on siten 10 prosenttia väestöstä. Ensimmäiseen tulokymmenykseen kuuluu pienituloisin kymmenes ja viimeiseen suurituloisin.

¹ Ajantasaistaminen on menetelmä, jolla menneisyyttä kuvaava aineisto saatetaan kuvaamaan nykypäivää tai tulevaisuusskenaariota. Aihetta ovat käsitelleet esimerkiksi Immervoll, Lindström, Mustonen, Riihelä, ja Viitamäki (2005): "Static Data ageing techniques: accounting for population changes in tax benefit microsimulation models", EUROMOD Working paper No. EM7/05 (<https://www.iser.essex.ac.uk/research/publications/working-papers/euromod/em7-05.pdf>).

² Ekvivalentti tulo on tulokäsite, jolla pyritään saamaan erityyppisten kotitalouksien tulot vertailukelpoiksi ottamalla huomioon yhteiskulutushyödyt. Ekvivalentti tulo = kotitalouden tulot jaettuna kotitalouden kulutusyksiköiden määrällä. Tulonjakotilastossa on käytetty vuodesta 2002 lähtien Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin suositamaa ns. muunnettua OECD:n kulutusyksikköasteikkoa, jossa kotitalouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut yli 13-vuotiaat henkilöt saavat painon 0,5 lapset saavat painon 0,3 (lapsiksi on määritelty 0–13-vuotiaat). Oletuksena on, että kotitalouden sisällä tulot jakautuvat tasaisesti em. kulustarpeen suhteessa kaikkien jäsenten kesken.

Tulokymmenysten tulo-osuudet osoittavat, kuinka suuren osan kyseessä olevien tulojen kokonaissummasta kukin kymmenys saa.

Kulutusverotuksen jakaumavaikutuksia on arvioitu Tilastokeskuksen vuoden 2016 kulutustutkimuksen aineiston perusteella. Aineisto on otosmuotoinen tutkimus, johon vastasi vuoden 2016 aineiston osalta noin 3 700 kotitaloutta. Aineiston tiedot on kerätty haastattelemalla, kotitalouksien kuiteista ja kulutusmuistikirjoista sekä hallinnollisista rekisteriaineistoista. Aineisto on painotettu edustamaan koko kansantalouden tasoa. Tulonjakovaikutusarviot on käytettävissä olevista tiedoista johtuen suoritettu vuoden 2016 tasolla.

Kulutustutkimukseen pohjautuva arvio on kuitenkin vain suuntaa antava, sillä siihen sisältyy huomattavia epävarmuuksia. Kulutustutkimuksesta on eriteltävissä vain eri tuoteryhmien kulutuksen arvo tuloluokittain, kun taas valmisteverot ovat tupakkaveron arvovero-komponenttia lukuun ottamatta yksikköperusteisia. Siten esimerkiksi valmisteverojen yksikkömääriä on arvioitu keskihintojen avulla. Todellisuudessa kulutettujen valmisteveronalaisten tuotteiden keskihinta on todennäköisesti erisuuruinen eri tuloluokissa esimerkiksi alkoholin, tupakan ja virvoitusjuomien osalta. Jos esimerkiksi alemmissä tuloluokissa kulutetun valmisteveronalaisen tuotteen keskihinta on matalampi kuin ylemmissä tuloluokissa, keskihintoihin pohjautuva arvio aliarvioi kulutettua määrää ja veromuutosten vaikutuksia alemmissä tuloluokissa ja yliarvioi sitä ylemmissä tuloluokissa.

Lisäksi keskihintojen kautta laskettu yksikkömääräinen kulutus tuottaa selvästi todellista pienemmät kulutusluvut tupakka- ja alkoholiverossa. Aliraportoinnin määrän jakautumista eri tulokymmenyksiin ei voida kuitenkaan tässä arvioida. Toisaalta laskelmassa ei ole huomioitu kulutuksen muutoksia aineistovuodesta 2016 vuoteen 2021.

Parafiinisen dieselöljyn verotuen supistamiseen liittyy myös epäsuoria vaikutuksia, joita ei ole laskelmassa huomioitu. Epäsuorat vaikutukset ovat kotitalouksien reaalityuloja heikentäviä, mutta epäsuoran vaikutuksen jakautuminen tulokymmenysten kesken on epävarmaa.

Laskelmat ovat kaikin osin staattisia, toisin sanottuna ne olettavat, että veropohja (kuten kulutuksen määrä) ei muutu veroperustemuutoksen seurauksena esimerkiksi kotitalouksien käyttäytymisvaikutusten johdosta. Tilastokeskuksen käsitteet ja määritelmät sisältävät seikkaperäisemmät kuvaukset käytetyistä termeistä (<http://www.stat.fi/meta/kas/index.html>).

Taulukko: desiilien rajat, käytettävissä olevan tulon mukaan

Desiiliryhmä	Alaraja (€)	Keskiarvo (€)	Tulo-osuus (%)
1	0	12 500	3,90
2	15 400	17 200	5,30
3	18 800	20 300	6,30
4	21 700	23 100	7,20
5	24 500	25 900	8,00
6	27 200	28 800	9,00
7	30 400	32 200	10,00
8	34 300	36 600	11,40
9	39 400	43 200	13,60
10	47 900	81 300	25,30

